

Handlingsplan 2026-2029 – Vestre Varanger

Innledning

Bygdevekstprosjektet står nå ved starten av en tydeligere og mer samlet retning for utviklingen av regionen. Etter flere år med kartlegging, analyser, dialogprosesser og strategiarbeid har vi landet på et felles mål: Vi skal skape et attraktivt og inkluderende Vestre Varanger – et sted der folk ønsker å bo, leve og bli.

Arbeidet i 2024 og 2025 har lagt et solid fundament. Gjennom Bygdevekst-satsingen har regionen mottatt 60 millioner kroner til omstilling, noe som har gjort det mulig å bygge kapasitet, sette i gang utviklingsprosesser og styrke samarbeidet mellom kommunene. Samtidig er Vestre Varanger Utvikling AS etablert som et felles utviklingsselskap. Selskapet skal være en pådriver for ny næringsutvikling, innovasjon og framtidsrettede, bærekraftige arbeidsplasser i regionen – og dermed bidra til å sikre de arbeidsmulighetene som må på plass for at folk skal velge å bli i Vestre Varanger. Vårt arbeid med strategiske boligplaner, samarbeid med Husbanken, etableringen av Studio Vestre Varanger og nye partnerskap har kommunene fått både kunnskapsgrunnlag og konkrete virkemidler. Nå går vi fra plan til handling. De kommende årene handler ikke om å lage flere utredninger – men om å levere resultater som merkes i hverdagen til både dagens og framtidens innbyggere. Befolkningsutviklingen i regionen viser at vi må styrke både tilflytting og bosetting.

Det betyr at vi må lykkes på flere områder samtidig:

1. **Flere egnede, moderne og tilgjengelige boliger,**
2. **Gode lokalsamfunn som gir trygghet, tilhørighet og trivsel – slik at de som flytter hit faktisk blir, og**
3. **Framtidsrettede og bærekraftige arbeidsplasser som gir forutsigbarhet og muligheter for både unge, familier og tilflyttere.**

Boligpolitikk, næringsutvikling og samfunnsutvikling henger tett sammen. Vi kan ikke få flere til å bo her uten attraktive boliger. Samtidig hjelper det ikke å bygge boliger dersom folk ikke har jobber å gå til, eller dersom lokalsamfunnene ikke oppleves som gode steder å leve. For å skape varig vekst må vi derfor utvikle både et mer velfungerende boligmarked, gode og inkluderende lokalsamfunn, og en robust arbeidsmarkedssituasjon der nye næringer, private aktører og Vestre Varanger Utvikling sammen bidrar til nye arbeidsplasser.

Denne handlingsplanen peker derfor på tiltak som styrker boligtilbudet, utvikler livskraftige og inkluderende lokalsamfunn, og legger grunnlag for arbeidsplasser som gjør at folk kan bli værende over tid.

Målet er at Vestre Varanger skal være et sted du velger – og velger å bli.

Et sted der unge kan bygge framtiden sin, arbeidskraft kan etablere seg, og familier

kan vokse.

Et sted som er kjent for gode bomiljø, sterke felleskap og rom for alle som vil bidra. Med en felles satsing på boligbygging, attraktive sentra, inkludering, vertskap og synlig kommunikasjon, skal vi bygge en region som møter framtiden med optimisme og handlekraft. Nå begynner gjennomføringen.

Med på laget har vi fått Distriktssenteret, Husbanken og Finnmark fylkeskommune som vil bidra med kompetanse og veiledning.

Delmål 1: Øke samarbeid om samfunnsutvikling og planlegging

Tiltak:

1. Tettere kobling mellom kommunenes ledergrupper og Bygdevekst

Bygdevekst er allerede forankret i samfunnsplanene i alle kommunene. For å sikre kontinuitet og varig effekt må arbeidet videreføres også etter prosjektperiodens slutt. Det er derfor avgjørende at Bygdevekst forankres tydelig i den kommunale ledelsen, både politisk og administrativt. Dette innebærer at ledergruppene i kommunene aktivt involveres i oppfølging av tiltak, at erfaringer tas inn i ordinær plan- og budsjettbehandling, og at Bygdevekst ses som en del av kommunenes langsiktige utviklingsarbeid. På denne måten blir prosjektets resultater ikke bare midlertidige, men en varig styrke for samfunnsutviklingen i regionen. Bygdevekst informerer kommunedirektørene hver tredje uke om hva som skjer i prosjektet. Bygdevekst sender ut referat fra hvert styringsgruppemøte, og kommunedirektørene sender den videre til alle politikere og sin ledergruppe.

Delmål 2: Øke boligbygging og utvikle nye boligtilbud

Tiltak:

1. Legge til rette for utvikling av attraktive utleieboliger i kommunesentrum.

2024 og 2025 har lagt grunnlaget med strategiske boligplaner og samarbeid med Husbanken. Nå må vi levere konkrete bygg og løsninger for tilflyttere. Det er et stort behov for flere tilgjengelige og attraktive utleieboliger, særlig i kommunesentra. Tilflyttere, unge voksne og midlertidig arbeidskraft trenger boliger som gir trygghet og fleksibilitet. Bygdevekst skal derfor bidra til å realisere konkrete byggeprosjekter og oppgraderinger, i samarbeid med Husbanken, private aktører og kommunene. Dersom statlige tilskuddsordninger til utleieboliger gjeninnføres, må disse utnyttes fullt ut. Samtidig bør bygdevekstmidler kunne brukes strategisk til å delfinansiere prosjekter og dermed utløse mer aktivitet i boligmarkedet.

2. Bidra til nybygg og kjøp av eksisterende boliger.

Kartlegging i 2024–25 viste at Husbankens ordninger brukes for lite i regionen, selv om de kan være nøkkelen til å gi flere mulighet til å etablere seg i egen bolig. I 2026 må vi jobbe aktivt med informasjon og synliggjøring av virkemidlene, både til innbyggere og til de som vurderer å flytte hit. Kommunene bør være pådrivere, gjennom oppfølging av den strategiske boligplanen og aktiv dialog med innbyggere, slik at virkemidlene faktisk tas i bruk. Dette vil gi mer bærekraftige boligmarkeder og større stabilitet i bosettingen.

3. Attraktive lokalsamfunn for framtiden

Gjennom samarbeidet med NTNU og Studio Bygdevekst Vestre Varanger får kommunene tilgang på analyser, designforslag og nye ideer til sentrumsutvikling, transformasjon av eldre bygg, møteplasser og bomiljø. Studentprosjektene gir et viktig kunnskapsgrunnlag og nye perspektiver på hvordan vi kan kombinere boligpolitikk, kultur, identitet og attraktivitet. Dette er ikke bare en engangsaktivitet

– men et arbeid som kan styrke planleggingskapasiteten, skape nytenkning og engasjere lokalbefolkningen i å utvikle framtidens bo- og livsmiljø i Vestre Varanger.

Studio Vestre Varanger- et samarbeid mellom Bygdevekst og NTNU

I samarbeid med NTNU planlegger vi en stor satsing igjennom Bygdevekst-prosjektet.

Målet er å kombinere stedsutvikling, boligmodeller og transformasjon av eksisterende bygg.

Planlagt samarbeid

- Planbussen (NTNU sitt mobile undervisningsopplegg) kommer opp vinteren 2026 med 30–40 masterstudenter.
- De skal:
 - Studere og forstå stedet og kommunene i Vestre Varanger.
 - Komme med forslag til stedsutvikling, boligløsninger og nabolagsutvikling.
 - Jobbe tett med lokale aktører og kommunene.
- På høsten 2026 kommer to større studentgrupper:
 1. En som fokuserer på boligutvikling og nabolagsutvikling.
 2. En som jobber med bygningsvern, transformasjon og tradisjonshåndverk – hvordan gamle bygg kan brukes og fornyes.

<https://sites.google.com/view/planbussen/prosjekter?authuser=0>

Omfang og faglig innhold

- Hele fakultetet ved NTNU stiller seg bak prosjektet – rundt 50 årsverk legges ned i regionen.
- Studentene skal jobbe under ledelse av noen av Norges beste arkitekter og fagfolk.
- Arbeidet vil resultere i en katalog av forslag og mulige løsninger – ikke bare analyser, men konkrete ideer for:
 - Midlertidige boliger
 - Utleieboliger
 - Flytting og gjenbruk av bygg
 - Transformasjon av eksisterende bygningsmasse
 - Sentrumsutvikling
 - Møteplasser

Forslagene skal være forskningsbaserte, lokalt forankrede og praktisk anvendbare.

Hver kommune har fått spille inn konkrete tiltak de ønsker å få innspill på.

Videre mål

- Prosjektet skal bidra både til undervisning, forskning og utvikling i regionen.
- NTNU skal også bidra med ressurser og fagkompetanse for å gjennomføre forslag og tiltak. Det skal bygges og utvikles.

Oppfordring til kommunene

- Hver kommune lager en konkret bestilling (1-3 st):
 - Hvilke problemstillinger ønsker kommunen belyst?
 - Hvilke typer tiltak eller områder ønsker de at studentene skal se på?
- Jo tidligere og tydeligere kommunene formulerer sine behov, jo mer relevant blir studentenes arbeid.

For delmål 2 ønsker Husbanken å bidra med følgende:

- Se på muligheter for forsøk med Husbankens virkemidler i Vestre Varanger.
- Se på muligheter for en informasjonskampanje om Husbankens virkemidler i Vestre Varanger.
- Få på plass en arbeidsgruppe som kan jobbe med tiltak i handlingsplan, strategiske boligplaner og resultater fra Studio Vestre Varanger.

Delmål 3: Øke tilgang til og bruk av fleksibel og desentralisert utdanning**Tiltak:****1. Arbeide for at det etableres et godt beslutningsgrunnlag for videre politisk behandling av studiespesialisering som program på LOSA**

Et godt tilbud på videregående nivå er en viktig faktor for blilyst blant ungdom og familier. 40 % av elever som tar videregående velger studiespesialisering, men dette tilbudet mangler flere steder i regionen. Ved å få studiespesialisering inn på LOSA-modellen gir vi ungdom flere muligheter til å bo hjemme mens de tar utdanning, og vi reduserer behovet for tidlig utflytting. Dette kan bidra til at flere flere gjennomfører vgs og velger å bli i regionen på lang sikt. Vi skal samarbeide med Finnmark fylkeskommune og deres prosjekt LOSA 2.0

2. Øke tilgangen på lærlingeplasser i fiskeri

I alle kommunene er fiskeri en viktig næring. For å sikre rekruttering til næringen og samtidig gi ungdom et godt utdanningstilbud, må det opprettes flere lærlingeplasser. Dette krever tett samarbeid mellom kommunene, næringsaktører og opplæringskontorene. Flere lærlingeplasser betyr større muligheter for ungdom til å få relevant utdanning, arbeid og framtidsutsikter i lokalsamfunnene. Vi skal samarbeide med opplæringskontoret i FFK

Delmål 4: Styrke næringsutvikling i avtalekommunene

Dette tiltaket vil Vestre Varanger utvikling ha ansvar for. Når prosjektleder er på plass vil Bygdevekst gå i dialog for å finne ut hvor og hvordan vi skal samarbeide. I vedtaket fra Fylkeskommunene står det tydelig at omstillingsorganisasjonen skal ses i samarbeid med Bygdevekst.

Delmål 5: Utvikle lokale studie- og kontorfellesskap

Målet var å få på plass lokale HUB'er i alle kommunene. I samarbeid med Øst-Finnmark kunnskapssenter er dette realisert. Vi har avtale med utleiery i alle kommunene og i løpet av første kvartal 2026 skal alle HUB'ene være i drift. I Berlevåg er HUB under etablering i «Brakkeriggen», I Båtsfjord ligger den i samme lokaler som Næringshagen og Vestre Varanger utvikling AS, i Nesseby er den lokalisert i Aldon HUB og i Tana ligger den i Næringsparken.

Delmål 6: Øke rekrutteringen av relevant arbeidskraft**Tiltak:****1. Få de som bor her/flytter hit til å bli - Inkludering og tilflyttertiltak**

Prosjektet «Bo og Bli» skal sikre at de som allerede bor her, de som kommer hit og deres familier opplever trivsel, inkludering og forankring i lokalsamfunnet. Tiltakene bygger på behov for samordning mellom aktører, styrking av sosiale møteplasser, språkopplæring, arbeids- og næringslivstilknytning samt holdningsskapende arbeid i lokalsamfunnet.

Målet er:

- Stoppe fraflyttingen.
- Øke tilgangen på kompetent arbeidskraft.

- Skape et mer attraktivt lokalsamfunn for tilflyttere og innbyggere.

Dette skal gjøres gjennom:

- Etablere en samordnet kommunal kontaktflate («Én dør inn»).
- Skape meningsfulle og inkluderende sosiale møteplasser («Møt mæ- se mæ»).
- Kompetanseheving og holdningsarbeid i lokalsamfunnet. Synliggjøre tilflyttere som en ressurs for lokalsamfunnet.
- Skape et mer variert kultur- og fritidstilbud
- Styrke ungdomsarbeidet

Distriktssenteret bidrar med kunnskaps- og prosessbistand i arbeidet med prosjektet Bo og Bli.

Fram mot sommeren- 26 bidrar Distriktssenteret med kunnskapsgrunnlag og prosessbistand i forbindelse med gjennomføring av en administrativ samling som vi har avtalt tidligere. De bidrar også med digitale faglige innlegg til arbeidsverksteder som planlegges med kommunestyrene før sommeren. Dette er avhengig av at tidspunktene passer for rådgiverne hos Distriktssenteret som skal bidra.

Distriktssenteret bidrar ellers også som sparringspartner i arbeidet med Bo- og bli-lyst.

2. Finnmarksverten - Et fireårig samarbeid med Finnmark fotballkrets og alle bygdevekstpilotene i Finnmark

I en tid der mange lokalsamfunn kjemper for å holde på innbyggerne – og samtidig ønsker seg nye – blir vertskapsrollen avgjørende. Det handler ikke bare om å si velkommen. Det handler om å bygge fellesskap, tillit og tilhørighet – på tvers av språk, kultur og bakgrunn.

<https://www.fotball.no/kretser/finnmark/aktivitet/finnmarksverten--en-inkluderende-framtid/>

Sammen skal vi gjøre Finnmark til et sted der folk ikke bare flytter til – men velger å bli!

Finnmark har alltid vært et fylke preget av mangfold, åpenhet og fellesskap. Gjennom generasjoner har folk fra ulike nasjonaliteter, kulturer og bakgrunner funnet veien hit, bosatt seg og bidratt til lokalsamfunnene. Historien viser at Finnmark har vært dyktig til å ta imot nye innbyggere – men dagens utfordringer krever at vi blir enda bedre på å inkludere, ivareta og beholde dem som velger å satse på en fremtid her. I dag ser vi at mange flytter fra Finnmark, samtidig som vi trenger flere tilflyttere for å opprettholde sterke lokalsamfunn. Men det holder ikke bare å få folk til å flytte hit – vi må sørge for at de blir.

For at Finnmark skal være en region i vekst, må vi tenke nytt om hvordan vi tar imot mennesker, hvordan vi bygger fellesskap, og hvordan vi gjør lokalsamfunnene våre attraktive. Med Finnmarksverten ønsker vi å gå fra tilfeldige velkomstinitiativ til en solid, forankret og målrettet vertskapsstrategi. Dette prosjektet handler ikke bare om å ønske folk velkommen – det handler om å gi dem en grunn til å bli.

Dette er et samarbeid mellom alle bygdevekestpilotene og Finnmark fotballkrets. Bygdevekst Vestre Varanger bidrar med 150.000 kr til prosjektet hvert år i prosjektperioden 2025-2029.

3. Markedsføring/omdømmebygging av kommunene

Det første man gjør når man skal reise et sted, besøk eller flytte, er å google stedet. Førsteintrykket man får bør være bra.

Et godt omdømme er avgjørende for både de som bor i kommunen og de vi ønsker skal flytte hit. For innbyggerne skaper et positivt omdømme stolthet, tilhørighet og engasjement – noe som igjen styrker lokalsamfunnet og bidrar til at flere ønsker å bli boende. For potensielle tilflyttere gjør et tydelig og godt kommunisert bilde av kommunen det lettere å se mulighetene som finnes her, enten det gjelder jobb, bolig, oppvekstmiljø eller fritid.

Markedsføring og omdømmebygging handler derfor ikke bare om å "reklamere" for kommunen, men om å formidle de unike kvalitetene og styrkene som gjør lokalsamfunnet attraktivt. Et godt omdømme trekker til seg investeringer, arbeidskraft og nye innbyggere – samtidig som det fungerer som en "limkraft" for dem som allerede bor her.

Dette arbeidet skal gjøres gjennom å utvikle en hjemmeside, aktivitetskalender og aktivt markedsføre Vestre Varanger på ulike digitale plattformer.

4. Bidra til å styrke kunnskapsgrunnet og dialogen med statlige myndigheter om økt bruk av stedsuavhengige statlige arbeidsplasser som virkemiddel for distriktsutvikling.

Stedsuavhengige statlige arbeidsplasser bør være et virkemiddel for å styrke distrikter, sikre bedre rekruttering og gi staten tilgang til bredere kompetanse. Rapporten vi har fått utarbeidet i samarbeid med UiB og erfaringer fra Island viser at når statlige stillinger i større grad kan besettes uavhengig av bosted, gir dette både økt trivsel blant ansatte, styrket lokal tilstedeværelse og mer rettferdig geografisk fordeling av statlige arbeidsplasser.

Gjennom Bygdevekst ønsker kommunene å bidra til økt kunnskap om hvordan stedsuavhengige statlige arbeidsplasser kan brukes som et virkemiddel for bosetting, kompetansebygging og lokal samfunnsutvikling, og hvordan slike ordninger kan innrettes innenfor gjeldende statlige rammer.

Vi skal ta opp denne saken på politisk møte med bygdevekestpilotene og vi har avtale med Finnmarksbenken på Stortinget der vi skal presentere hva og hvordan vi tenker rundt dette.